

Arbeidsmarktpositie van jonge fiscalisten 2015

Amsterdam, juni 2015
In opdracht van de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs

Arbeidsmarktpositie van jonge fiscalisten 2015

Ernest Berkhout

seo economisch onderzoek

“De wetenschap dat het goed is”

SEO Economisch Onderzoek doet onafhankelijk toegepast onderzoek in opdracht van overheid en bedrijfsleven. Ons onderzoek helpt onze opdrachtgevers bij het nemen van beslissingen. SEO Economisch Onderzoek is gelieerd aan de Universiteit van Amsterdam. Dat geeft ons zicht op de nieuwste wetenschappelijke methoden. We hebben geen winstoogmerk en investeren continu in het intellectueel kapitaal van de medewerkers via promotietrajecten, het uitbrengen van wetenschappelijke publicaties, kennisnetwerken en congresbezoek.

SEO-rapport nr. 2015-21

Samenvatting

Ook in 2015 is de arbeidsmarktpositie van jonge fiscalisten onverminderd gunstig, met wederom betere perspectieven voor universitaire fiscalisten dan voor hbo'ers. De lage verwachtingen vanuit de belastingadvieskantoren van twee jaar terug zijn inmiddels iets naar boven bijgesteld. De komende jaren is ook vanuit die hoek weer enige extra vraag naar academici te verwachten, met daarnaast een voortdurende hoge vraag naar zowel hbo'ers als academici door de Belastingdienst.

Instroom door eerstejaars

Het aantal eerstejaars dat een fiscale opleiding gaat doen is de afgelopen tien jaar toegenomen, maar de laatste twee jaar niet meer. Bij fiscaal recht is hun aantal gedaald naar iets onder de 300 per jaar. Bij de universitaire opleiding fiscale economie is het aantal eerstejaars gestaag gestegen, tot de daling van afgelopen jaar naar een niveau iets boven de 200.

Het aantal eerstejaars bij de hbo-opleiding fiscaal recht & economie steeg met name in 2011 ineens flink. Dit niveau is de jaren daarna vastgehouden, en de afgelopen jaren zelfs nog iets verder toegenomen. In 2013 en 2014 werden telkens zo'n 400 eerstejaars verwelkomd. De toename is volledig te danken aan voltijdstudenten; deeltijdeerstejaars bestaan nauwelijks meer. Waar in 2010/11 nog een kwart van de eerstejaars wo-fiscaal recht een deeltijdinschrijving betrof, is dat aandeel in 2014/15 nihil.¹ De universitaire opleiding fiscale economie wordt in de bachelorfase helemaal niet in deeltijd aangeboden, en ook op het hbo zijn nauwelijks nog eerstejaars die in deeltijd studeren.²

Uitval en instroom door laterejaars

Niet alle eerstejaars halen ook de eindstreep van hun opleiding. Ongeveer een kwart van alle wo-studenten verandert in de eerste twee jaar van opleiding. Bovendien vinden ook bij de overgang van de bachelorfase naar de masterfase wisselingen plaats. Het saldo van uitval (door studiestakers en studieswitchers) en nieuwe instroom (door switchers vanuit andere opleidingen) valt echter alleen voor fiscaal recht gunstig uit. Het lijkt voor de hand te liggen dat het hier vooral studenten betreft van andere juridische opleidingen, die besluiten om fiscaal recht als hoofdopleiding te kiezen nadat ze via andere hoofdrichting het hoger onderwijs zijn binnengekomen. De laatste jaren zorgt deze zij-instroom telkens voor zo'n 150-200 extra studenten fiscaal recht. Bij de overige fiscale opleidingen is het saldo van studiestakers en studieswitchers echter negatief.

Uitstroom van gediplomeerden

De uitstroom van fiscalisten is in de periode 2009-2011 sterk gestegen bij de fiscaal juristen, en lijkt zich nu te stabiliseren (op een iets lager niveau, zoals voorspeld). De uitstroom vanuit fiscale economie fluctueert de laatste tien jaar steeds tussen de 120 en 170. De totale uitstroom uit academische fiscale opleidingen in het diplomajaar 2013/14 bedroeg 589: zestig meer dan het jaar daarvoor, maar negentig minder dan het jaar daarvoor. Ook op hbo-niveau heeft de uitstroom

¹ Om precies te zijn: 1 deeltijdeerstejaars op 277 voltijdeerstejaars.

² In 2014/15 (peildatum 1 okt) precies 6 deeltijders tegenover 386 voltijders.

zich ontwikkeld volgens een golfpatroon, met de laatste piek in 2008/09. De in 2013 uitgesproken verwachting dat de uitstroom daarna weer flink zou afnemen is bewaarheid geworden, zelfs in grotere mate dan gedacht. Sindsdien bedroeg de uitstroom van fiscale hbo'ers ongeveer 140 per jaar.

De verwachting is dat het aantal hbo-fiscalisten de komende jaren nog licht zal toenemen, omdat het aantal eerstejaars de afgelopen jaren harder is gestegen dan het aantal uitvallers (het relatief hoge aantal uitvallers/studieswitchers blijft echter wel een risico). Bij fiscale economie op de universiteit is het aantal eerstejaars juist minder snel toegenomen dan de zij-instroom is gedaald: als de zij-instroom de komende jaren inderdaad negatief blijft zal de uitstroom van fiscale economie dan ook afnemen. Omdat het aantal studenten fiscaal recht in de masterfase al vijf jaar vrij constant is, kan ook de uitstroom van fiscaal juristen de komende jaren vrij constant verwacht worden, rond de 440 fiscaal juristen per jaar.

Het aandeel van de Universiteit van Amsterdam (UvA) is een aantal jaren flink toegenomen, met name bij fiscaal recht, maar de laatste jaren niet meer. Zowel de UvA als de Universiteit van Tilburg (UvT) leveren tegenwoordig zo'n twintig procent van de fiscaal juristen. De meeste andere instellingen zitten rond de tien procent, de Radboud Universiteit Nijmegen iets lager. Bij fiscale economie reikt de Universiteit van Tilburg nog steeds veertig procent van de masterdiploma's uit, de UvA en de Erasmus Universiteit Rotterdam ieder ruim twintig procent. Onder hbo-fiscalisten daalt het aandeel van Fontys Eindhoven gestaag, toch levert zij nog bijna veertig procent van de uitstroom. Haar aandeel in de studentenpopulatie is echter nog slechts een kwart.

De arbeidsmarktpositie van jonge fiscalisten

Ondanks de gevolgen van de crisis die twee jaar terug ook fiscalisten bleek te treffen, is de arbeidsmarktpositie van fiscalisten nog altijd gunstig te noemen. Met name academische fiscalisten hebben relatief hoge salarissen en veel vaker een vaste baan. Ook de secundaire arbeidsvoorwaarden van fiscalisten zijn bovengemiddeld: ze hebben vaker een auto, laptop en mobieltje van de zaak. Daar staat tegenover dat ze minder vaak een vaste dertiende maand krijgen. Fiscalisten zijn relatief vaak man, hebben minder vaak ouders die zelf hoger onderwijs gevolgd hebben en doen tijdens hun studie al veel relevante werkervaring op.

Voor die hoge salarissen moeten de academische fiscalisten wel hard werken, met wekelijks gemiddeld ruim 39 contractuele uren en 7-8 uur overwerk. Liefst zouden ze dan ook een minder lange werkweek hebben. Anders ligt dit bij hbo-fiscalisten, die werken juist vaak in deeltijd, en zouden gemiddeld juist 2 uur per week meer willen werken.

Toekomstige vraag

De arbeidsmarkt van jonge fiscalisten had twee jaar geleden te maken met een teruglopende vraag vanuit de kantoren, naast een stijgende vraag vanuit de Belastingdienst. De lage verwachtingen van destijds zijn inmiddels naar boven bijgesteld. De instroom is soms al weer iets hoger, en de uitstroom is ondanks de negatieve verwachtingen stabiel gebleven. De verwachte afname voor het komende jaar is dan ook minder groot dan twee jaar terug. De hogere vraag naar fiscalisten door de Belastingdienst blijft ook de komende jaren bestaan.

Inhoudsopgave

Samenvatting	i
1 Inleiding	1
2 Ontwikkeling van de studentenpopulatie	3
2.2 Kleine opleidingen.....	3
2.3 Instroom door eerstejaars	4
2.4 Uitval en instroom door laterejaars	5
2.5 Uitstroom van gediplomeerden	7
3 Wie zijn de jonge fiscalisten?	11
3.1 Achtergrond	11
3.2 Tijdens de opleiding.....	12
4 De arbeidsmarktpositie van jonge fiscalisten	15
4.1 Wat krijgen ze?.....	15
4.2 Wat willen ze?	19
5 Waar komen de jonge fiscalisten terecht?	21
6 Hoe groot is de vraag naar jonge fiscalisten?	23
6.1 Instroom	23
6.2 Uitstroom.....	24
6.3 Toekomst	25
6.4 Belastingdienst	26
Bijlage A Databronnen	27

1 Inleiding

De arbeidsmarktooruitzichten voor pas afgestudeerde fiscalisten waren in 2013 minder dan in voorgaande jaren. Dit rapport onderzoekt de vraag in hoeverre het lichte economisch herstel ook de positie van fiscalisten in 2015 heeft versterkt.

De arbeidsmarkt van fiscalisten is jarenlang krap geweest, ook in 2010 nog. In 2013 was sprake van een terugval: alleen de Belastingdienst verwachtte toen nog groei, de belastingadvieskantoren niet. Nu de ergste crisisjaren voorbij lijken en de arbeidsmarkt weer (langzaam) lijkt te herstellen, is de vraag hoe de arbeidsmarkt voor fiscalisten er vandaag de dag voor staat. De Nederlandse Orde van Belastingadviseurs (NOB) heeft dan ook regelmatig behoefte aan een helder beeld van de arbeidsmarktpositie van recent afgestudeerde hoogopgeleide fiscalisten. SEO Economisch Onderzoek heeft in opdracht van de NOB in 2006, 2008, 2009, 2010 en 2013 een onderzoek uitgevoerd waarin die arbeidsmarkt wordt geschetst.³ Dit jaar wordt zo'n onderzoek opnieuw uitgevoerd, het beschrijft de situatie anno 2015. Centraal in het rapport staat wederom de vraag: 'Hoe heeft de uitstroom van jonge fiscalisten uit het hoger onderwijs zich in de afgelopen jaren ontwikkeld en hoe luiden de verwachtingen voor de nabije toekomst?' Net als in eerdere jaren beantwoordt het rapport dit jaar ook de volgende vraag: 'Wat zijn de recente ontwikkelingen in de in- en uitstroom van fiscaal personeel bij de kantoren?'

Op hbo-niveau bestaat één opleiding voor fiscalisten: fiscaal recht & economie.⁴ Op academisch niveau zijn er twee: fiscaal recht en fiscale economie.⁵ Deze drie opleidingen vormen de basis van de analyse, waarbij de focus iets meer ligt op de universitaire opleidingen. Cijfers krijgen pas betekenis als ze in perspectief worden geplaatst. Of fiscalisten veel verdienen of niet, wordt bijvoorbeeld pas echt duidelijk als hun salaris wordt afgezet tegen het salaris van hoogopgeleiden met een vergelijkbare opleiding. Probleem daarbij is dat fiscale opleidingen zeer specifiek opleiden. Vergelijkbare opleidingen zijn daardoor nauwelijks voorhanden. In overleg met de opdrachtgever is een aantal 'referentieopleidingen' gekozen: voor fiscale economie (wo) is dat bedrijfseconomie, voor fiscaal recht (wo) zijn dat notarieel recht en Nederlands recht/rechtsgeleerdheid, en voor fiscaal recht & economie (hbo) zijn dat hbo-accountancy en de hbo-opleiding management, economie en recht.

De analyse is grotendeels gebaseerd op drie databronnen: het SEO/Elsevier-bestand 'Studie & Werk', de registraties van DUO, en een door SEO Economisch Onderzoek afgenomen enquête onder de kantoren met fiscaal personeel. In Studie & Werk wordt elk jaar een nieuw cohort van afgestudeerde hoogopgeleiden door middel van een (internet)enquête ondervraagd over hun schoolloopbaan en hun eerste schreden op de arbeidsmarkt. De registraties van DUO betreffen de in- & uitstroom bij de fiscale opleidingen: eerstejaars, studenten en gediplomeerden. De door SEO afgenomen enquête is een internetenquête onder kantoren met tien of meer NOB-leden. In

³ zie bijvoorbeeld Berkhout & Prins (2013), *Monitor jonge fiscalisten 2013*, SEO rapport nr.2013-24.

⁴ Deze naam wordt sinds studiejaar 2011/12 gebruikt voor de opleiding met isatcode 34140. Hij vervangt de opleiding 'fiscale economie' die werd geregistreerd onder isatcode 34409.

⁵ De opleiding 'fiscaal recht' werd in het verleden 'fiscaal-juridische opleiding' genoemd.

deze enquête is gevraagd naar de recente ontwikkelingen in de in- en uitstroom van fiscaal personeel op de kantoren. De bijlage gaat nader in op de drie databronnen.

De opbouw van het rapport is als volgt. Hoofdstuk 2 laat zien hoeveel studenten een fiscale opleiding zijn gaan volgen in de afgelopen jaren en wat de komende jaren de verwachte uitstroom is vanuit die opleidingen naar de arbeidsmarkt. Hoofdstuk 3 schetst een karakteristiek beeld van de startende fiscalisten anno 2015: wat zijn hun achtergrondkenmerken? Hoofdstuk 4 beschrijft de arbeidsmarktpositie van fiscalisten. Wat zijn hun huidige arbeidsvoorwaarden en welke arbeidsvoorwaarden wensen ze? Hoofdstuk 5 geeft weer in welke sectoren en functies fiscalisten terecht komen. Hoofdstuk 6 behandelt de vraagzijde: wat zijn de recente ontwikkelingen in de in- en uitstroom van fiscaal personeel op de kantoren? Is de behoefte aan (jonge) fiscalisten als gevolg van de economische malaise afgenomen of niet?

2 Ontwikkeling van de studentenpopulatie

Sinds de invoering van het BaMa-systeem kozen steeds meer eerstejaars studenten voor een fiscale opleiding, maar afgelopen jaar was de groei er uit. De instroom van ouderejaars neemt af bij de economen en hbo'ers, maar stijgt bij de fiscaal juristen. De uitstroom is de laatste twee jaar redelijk stabiel.

Hoe meer fiscalisten, hoe meer belastingadvieskantoren te kiezen hebben. De grootte van de uitstroom is dan ook van grote invloed op de arbeidsmarktpositie van fiscalisten. Dit hoofdstuk beschrijft welke ontwikkeling de studentenpopulatie de afgelopen jaren heeft doorgemaakt. Hiervoor wordt eerst de instroom van eerstejaars bekeken, vervolgens het (netto) effect van studiestakers en studieswitchers, en de resultante daarvan, de uitstroom van gediplomeerden. Door combinatie van deze gegevens kan aan het eind van dit hoofdstuk een prognose gemaakt worden van de uitstroom die de komende jaren verwacht kan worden.

Fiscalisten in het bachelor-master systeem

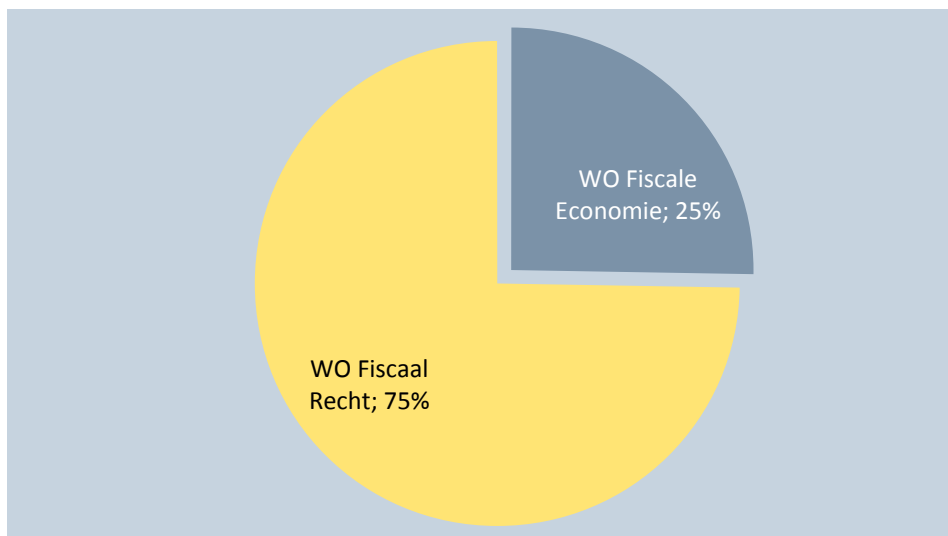
Vanaf het studiejaar 2002/2003 is de structuur van het hoger onderwijs in Nederland veranderd: de bachelor-masterstructuur is ingevoerd. Deze structuur houdt in dat bachelor- en masteropleidingen worden onderscheiden. De bacheloropleiding volgt op een vooropleiding in het voortgezet onderwijs of middelbaar beroepsonderwijs. De bacheloropleiding in het wo duurt drie jaar, de masteropleiding één of twee jaar. In het hbo zijn alle vierjarige opleidingen in 2002 omgezet in vierjarige bacheloropleidingen.

De academische opleiding tot fiscaal econoom of fiscaal jurist is volledig afgerond na het behalen van een master fiscale economie of fiscaal recht. Een universitaire bachelor fiscale economie of fiscaal recht geeft direct toegang tot de daaropvolgende master. Tijdens de bachelorfase volgen studenten eerst gemeenschappelijke vakken met respectievelijk andere economiestudenten en andere rechtenstudenten, waarna ze zich gaandeweg steeds verder specialiseren. Maar het is bij sommige universiteiten ook mogelijk om met een andere wo-bachelor in te stromen in een fiscale master. Zo kan een bachelor ondernemingsrecht in bepaalde gevallen toegang geven tot de master fiscaal recht. Tot slot is het mogelijk om in de master fiscale economie of fiscaal recht in te stromen met een hbo-bachelordiploma. In veel gevallen dient er dan wel eerst een schakelprogramma van een jaar aan de universiteit te worden gevolgd. Soms worden ook (kortere) schakelprogramma's voor andere wo-bachelors aangeboden.

2.2 Kleine opleidingen

Fiscalisten worden in het academisch onderwijs gevormd aan twee verschillende faculteiten: de juridische en de economische. Beide vormen slechts een klein deel van het totaal aantal gediplomeerden in het wetenschappelijk onderwijs. De fiscaal juristen vormen ongeveer 1,1 procent van de totale uitstroom, de fiscaal economen ongeveer 0,4 procent (gemiddeld over de afgelopen drie jaar). Daarmee levert de opleiding fiscaal recht ongeveer driemaal zoveel fiscalisten als de opleiding fiscale economie. (zie Figuur 2.1).

Figuur 2.1 Fiscaal recht levert driemaal zoveel academici als fiscale economie

Bron DUO, bewerking SEO Economisch Onderzoek 2015.

Andere opleidingen binnen dezelfde faculteiten zijn groter. Zo studeert 5,2 procent van alle universitaire alumni af in 'Rechtsgeleerdheid' of 'Nederlands recht', 4,1 procent in de master 'Business Administration, en 1,9 procent in 'Economics of business' of 'Business Economics'. Een 'vergelijkbare' opleiding zoals notarieel recht is met 0,4 procent van de uitstroom ook een relatief kleine studie.⁶

Ook binnen het hbo zijn de fiscaal economen slechts een klein deel van de populatie (0,3 procent). Daarmee is fiscaal recht & economie een veel kleinere studie dan bijvoorbeeld MER (2,5 procent) en accountancy (1,2 procent).⁷

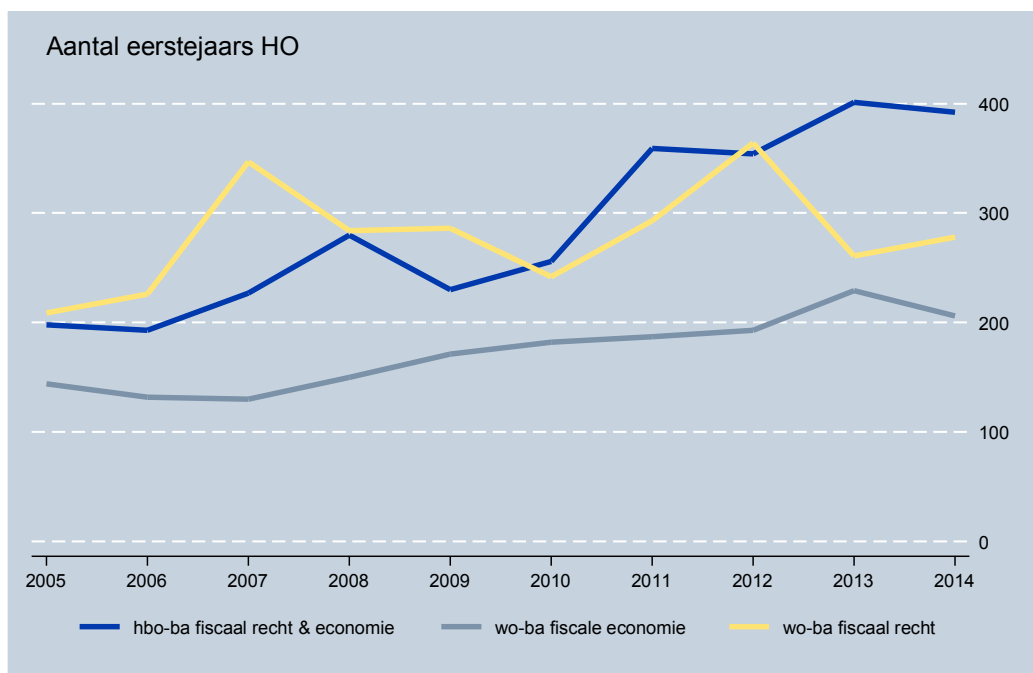
2.3 Instroom door eerstejaars

Het aantal eerstejaars dat een fiscale opleiding gaat doen is de laatste tien jaar gestegen, maar de laatste twee jaar niet meer, zo blijkt uit Figuur 2.2. Die geeft weer hoe de instroom van eerstejaars in de drie fiscale opleidingen zich de afgelopen jaren heeft ontwikkeld. DUO definieert de eerstejaars als de instroom van studenten die voor het eerst staan ingeschreven in het hoger onderwijs. In de praktijk gaat het dan om de eerstejaars in de bacheloropleidingen hbo fiscaal recht & economie, wo fiscaal recht en wo fiscale economie. De instroom van studenten die eerst een andere studie in het hoger onderwijs zijn begonnen is niet in deze definitie niet verwerkt, die komt in de volgende paragraaf aan bod. Figuur 2.2 toont de ontwikkeling van de aantallen eerstejaars van de laatste tien jaar.

⁶ Berekening SEO o.b.v. DUO, gediplomeerden van de drie meest recente jaargangen.

⁷ idem.

Figuur 2.2 Instroom van fiscalisten in het hoger onderwijs stijgt

Bron: DUO, bewerking SEO Economisch Onderzoek 2015.

Het aantal eerstejaars fiscaal recht is gestegen tussen 2010 en 2012, maar in 2013 en 2014 weer terug op een lager niveau. Na hoogtepunten in oktober 2007 en 2012 telde de universiteiten de afgelopen twee jaren respectievelijk 261 en 278 eerstejaars in de bachelor fiscaal recht. Bij de universitaire opleiding fiscale economie is de ontwikkeling van de instroom veel stabielier. Het aantal eerstejaars is gestaag gestegen, van 130 in 2007 naar 229 zes jaar later. In oktober 2014 was sprake van een lichte terugval, naar 206 eerstejaars.

Het aantal eerstejaars op bij de hbo-opleiding fiscaal recht & economie heeft lang gefluctueerd tussen de 200 en 300, om in 2011 ineens flink te stijgen. Dit hogere niveau is ook de afgelopen jaren vastgehouden, zodat in oktober 2014 in totaal 392 eerstejaars verwelkomd konden worden.

De groei is volledig te danken aan voltijdstudenten. Waar in 2008/09 nog een kwart van de eerstejaars wo-fiscaal recht een deeltijdinschrijving betrof, is dat aandeel inmiddels nihil. Op het hbo zijn nog slechts zes eerstejaars die in deeltijd studeren en op de universiteit precies één.⁸

2.4 Uitval en instroom door laterejaars

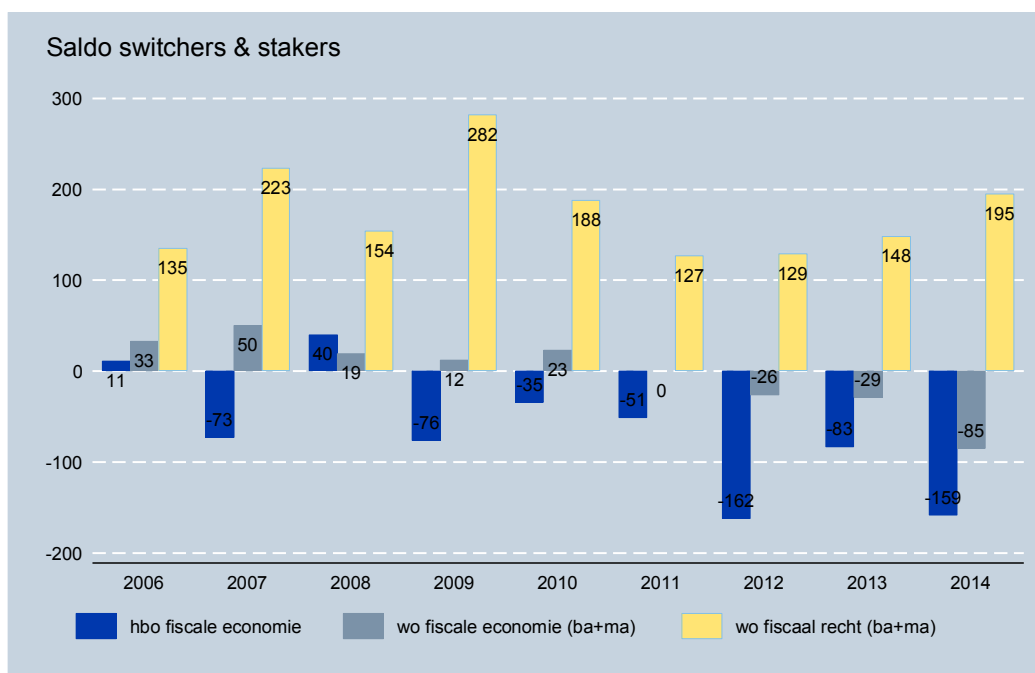
Niet alle eerstejaars halen ook de eindstreep van hun opleiding. De Graaf e.a. (2003)⁹ laten zien dat tussen halverwege het eerste en het begin van het derde studiejaar ongeveer een kwart van alle wo-studenten van opleiding verandert. Bovendien vinden ook bij de overgang van de

⁸ Fiscale economie wordt op de universiteit nog wel in deeltijd aangeboden in de masterfase. Van de afgestudeerden fiscale economie in 2013/14 heeft dan ook 8% het laatste jaar in deeltijd gestudeerd. Voor de afgestudeerden fiscaal recht is dit 18%.

⁹ De Graaf, D., U. de Jong, J Korteweg, M. van Leeuwen en I. van der Veen (2003), *Nadere analyses studentenmonitor 2002; studeren met een handicap en studieverloop in het algemeen*. Onderzoek in opdracht van het ministerie van OCW. SEO-rapportnr. 711.

bachelorfase naar de masterfase wisselingen plaats. Zodoende is na enkele jaren niet iedereen van de aanvankelijke eerstejaars meer ingeschreven aan de fiscale opleidingen, maar dat geldt net zo goed voor andere opleidingen. En de studieswitchers vanuit die opleidingen vinden soms juist weer hun weg naar een van de fiscale opleidingen. Figuur 2.3 laat zien dat het saldo van deze uitval (door studiestakers en studieswitchers) en nieuwe instroom (door switchers vanuit andere opleidingen) met name voor fiscaal recht gunstig uitpakt. Het lijkt voor de hand te liggen dat het hier vooral studenten betreft van andere juridische opleidingen, die besluiten om fiscaal recht als hoofdopleiding te kiezen nadat ze via andere hoofdrichting het hoger onderwijs zijn binnengekomen. Wel is deze zijinstroom na 2009/10 flink afgenomen bij de universiteiten die het complete bachelor-mastertraject aanbieden, maar die trend wordt deels gecompenseerd door groei van de ‘master-only opleidingen’ in Nijmegen en aan de VU.

Figuur 2.3 Studieswitchers zorgen jaarlijks voor 150-200 extra instromers bij fiscaal recht

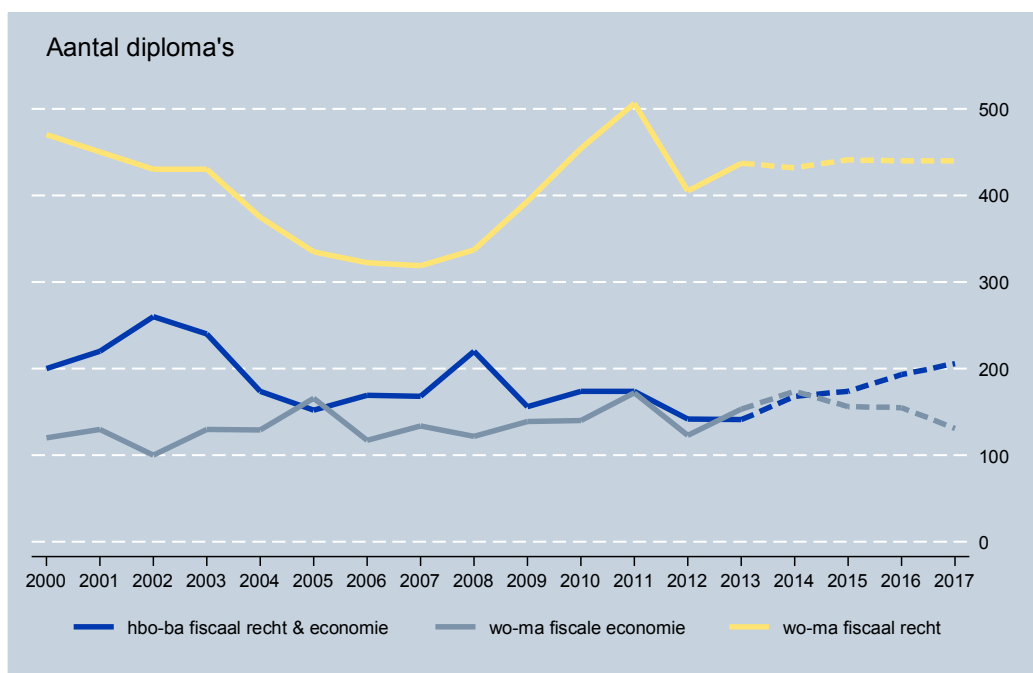
Bron: DUO, bewerking door SEO Economisch Onderzoek.

Bij fiscale economie was het saldo van omzwaaiers en afzwaaiers aanvankelijk licht positief: in 2007 was er bovenop de 130 eerstejaars ook nog eens een extra (netto) instroom van 50 studenten vanuit andere opleidingen. Sindsdien is het saldo echter dalende, en sinds 2012/13 negatief. Dat houdt in dat afgelopen zomer het aantal studenten dat met de opleiding fiscale economie is gestopt groter is dan het aantal studenten dat uit andere studies is komen binnenwaaien: het saldo bedraagt -85.

2.5 Uitstroom van gediplomeerden

De uitstroom van fiscalisten is in de periode 2009-2011 sterk gestegen bij de fiscaal juristen, en lijkt zich nu (op een iets lager niveau) te stabiliseren. Figuur 2.5 laat zien dat de voorspelde afname van de uitstroom van universitaire fiscalisten inderdaad gerealiseerd is, zij het een jaar eerder dan werd voorspeld in de monitor van 2013. De gegevens in de figuur betreffen de periode sinds 2000, aangezien de reeks bij de universitaire opleidingen zowel de uitstroom combineert uit opleidingen oude stijl (drs./mr.) en uit de masteropleidingen (MSc/LLM). De status van de master is immers het best vergelijkbaar met de opleiding oude stijl, pas na de master is de academische opleiding echt afgerond.

Figuur 2.4 Uitstroom van fiscalisten lijkt de laatste jaren te stabiliseren

Bron: DUO, bewerking door SEO Economisch Onderzoek. Het jaar 2013 staat voor het diplomajaar 2013/14; de meeste diploma's zullen aan het eind van dat studiejaar behaald worden, in de zomer van 2014. Gecorrigeerd voor eenmalige registratie van 100 deeltijd diploma Fontys hogeschool in 2011.

De uitstroom vanuit fiscaal recht is in de eerste vijf jaar na de eeuwwisseling gedaald, van circa 450 tot zo'n 300 studenten. Maar sinds 2009/10 nam hun aantal elk jaar snel toe, waardoor in het studiejaar 2011/12 meer dan 500 masterdiploma's uitgereikt konden worden. Daarna is de uitstroom weer gedaald tot een niveau van 436 in 2013/14. De uitstroom vanuit fiscale economie kende een eenmalige piek van rond de 165 studenten in 2005/06, maar het jaar daarna stroomden er ineens 50 masters fiscale economie minder de arbeidsmarkt op. Na enkele jaren rond de 140 geschommeld te hebben was er in 2011/12 weer een duidelijke toename, gevolgd door een daling en weer een toename. Uiteindelijk registreerde DUO in 2013/14 maar liefst 153 masterdiploma's fiscale economie. De totale uitstroom uit academische fiscale opleidingen in 2011/12 bedroeg 589 masters.

Op hbo-niveau heeft de uitstroom zich ontwikkeld volgens een golfpatroon, met de laatste piek in 2008/09. De in 2013 uitgesproken verwachting dat de uitstroom daarna weer flink zou

afnemen is bewaarheid geworden, zelfs in grotere mate dan gedacht. Sindsdien bedroeg de uitstroom van fiscale hbo'ers ongeveer 140 per jaar.

Verwachte uitstroom stabiel

Op basis van de beschikbare gegevens over instroom van eerstejaars, vanuit andere studies en uitval is bepaald hoe de uitstroom zich de komende jaren (vanaf 2014/2015) ongeveer zal ontwikkelen. Ongeveer 85% van de bachelors bij recht en bij economie weet dat ze na de bachelor verder wil studeren. Van de voltijd masterstudenten bij recht en bij economie heeft ongeveer 85% gekozen voor een inhoudelijk aansluitende opleiding, die dan meestal aan dezelfde universiteit wordt gevolgd.¹⁰ Complicerende factoren zijn de onregelmatige reeks van deeltijdstudenten op het hbo en de splitsing in bachelor-master, waarbij sommige universiteiten alleen een masteropleiding fiscaal recht aanbieden. Met deze factoren wordt zo goed mogelijk rekening gehouden. De verwachting is dat het aantal hbo-fiscalisten nog wat verder zal toenemen, omdat het aantal eerstejaars de afgelopen jaren harder is gestegen dan het aantal uitvallers. Het relatief hoge aantal uitvallers/studieswitchers blijft echter wel een risico. Bij fiscale economie op de universiteit lijkt het tegenovergestelde aan de hand: het aantal eerstejaars is minder snel toegenomen dan de zij-instroom is gedaald, het aantal studenten fluctueert. Deze trends leiden tot een verwachting van rond de 150 en 170 nieuwe fiscaal economen per jaar, mogelijk gevolgd door een afname als de zij-instroom inderdaad negatief blijft. Het aantal afgestudeerde fiscaal juristen is een aantal jaren flink gestegen, maar twee jaar terug weer sterk teruggelopen. Het aantal studenten in de masterfase is echter al vijf jaar vrij constant (tussen de 1010-1100), waardoor ook de verwachte uitstroom de komende jaren vrij constant verwacht kan worden, rond de 440 fiscaal juristen per jaar.

Uitstroom naar instelling

De fiscale opleidingen kunnen aan verschillende universiteiten en hogescholen worden gevolgd. Volledige opleidingen fiscale economie en fiscaal recht op academisch niveau worden aangeboden in Tilburg, Rotterdam, Maastricht, Groningen en aan de Universiteit van Amsterdam (UvA). In Leiden, Nijmegen en aan de Vrije Universiteit van Amsterdam (VU) kan alleen fiscaal recht worden gestudeerd, waarbij de laatste twee alleen de masteropleiding aanbieden dus geen eigen bachelor.¹¹ In Nijmegen kan sinds 2009/2010 de master fiscaal recht worden gecombineerd met de master notarieel recht. De Universiteit Utrecht heeft in het studiejaar 2010/2011 voor het laatst een master fiscaal recht aangeboden.

De Universiteit van Tilburg (UvT) is met een aandeel van 41% verreweg de grootste leverancier van fiscaal economen, zo blijkt uit Figuur 2.6. De figuur laat het gemiddelde aandeel van de universiteiten zien in de uitstroom van de laatste twee jaren (2011/12 en 2013/14). De UvA en de Erasmus Universiteit Rotterdam (EUR) hebben beiden bijna een kwart van de uitstroom. Daarnaast leveren de Universiteit Maastricht (UM) en de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) elk nog een klein aandeel.

Bij fiscaal recht was de UvA de laatste jaren steeds de hofleverancier, maar haar aandeel is sinds 2009 wel geslonken terwijl dat van Tilburg licht gestegen is. Beide universiteiten leveren nu

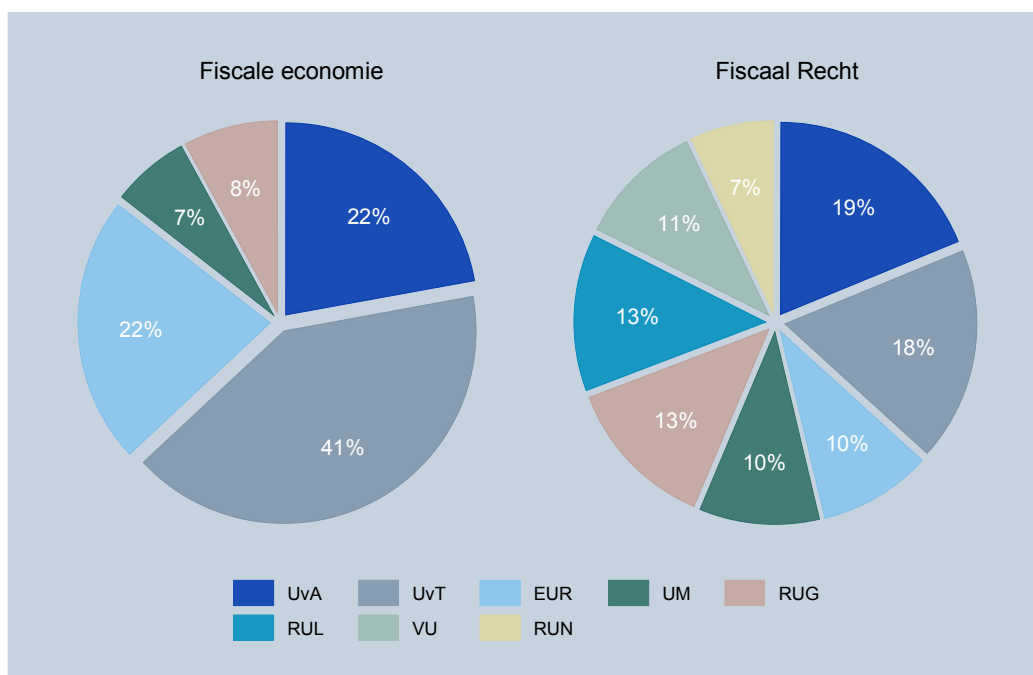
¹⁰ zie van den Broek et al (2011) 'Tien jaar Studentenmonitor'.

¹¹ zie https://duo.nl/zakelijk/ho/croho/raadplegen_en_downloaden_croho.asp

ongeveer 20% van het aantal fiscaal juristen. In absolute aantallen bedroeg de uitstroom van de UvT afgelopen jaar 77 studenten en van de UvA 73 studenten. Het aandeel van de UM is teruggezakt naar gemiddeld 10 procent, terwijl het aandeel Leidenaren juist toenam (van 8 naar 15 procent). Ook de EUR, RUG, en VU leveren zo rond de 10% van de uitstroom, de net gestarte opleiding aan de RUG iets minder. Het aandeel van de UU is verdwenen.

Bij de VU gold lange tijd dat de master fiscaal recht geen zelfstandig geaccrediteerde opleiding was. Dit heeft als consequentie dat er bij DUO tot twee jaar geleden geen aparte registratie was voor masterdiploma's fiscaal recht, maar dat deze studenten werden toegerekend aan hun hoofdrichting Nederlands recht.¹² De exacte cijfers van de uitstroom aan de master fiscaal recht zijn echter intern bij de VU bekend, en opgenomen in deze publicatie. Het is niet precies duidelijk in hoeverre de officiële registratie op deze manier 'vervuld' is bij andere universiteiten. Oftewel, hoeveel studenten eigenlijk fiscaal recht studeren in plaats van bijvoorbeeld het geregistreerde Nederlands recht.

Figuur 2.5 Tilburg levert de meeste economen, UvA de meeste juristen

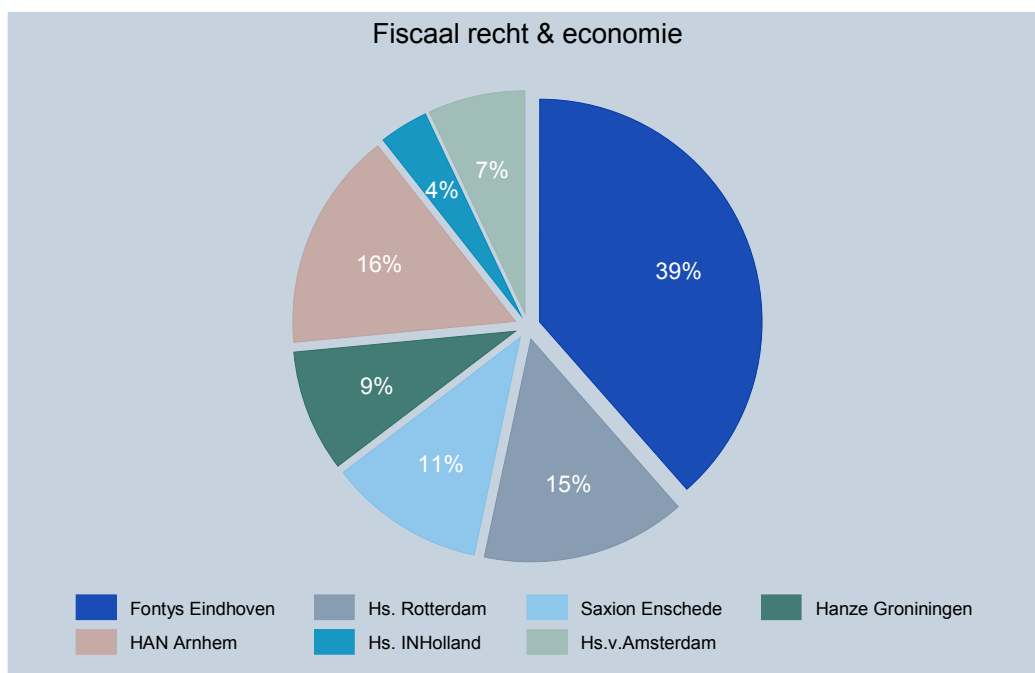
Bron: DUO, bewerking SEO Economisch Onderzoek

Bij de hogescholen is Fontys Eindhoven nog steeds hofleverancier, als is de dominante positie wel afgenomen: de afgelopen twee jaar kwam bijna veertig procent van de hbo-fiscalisten van die instelling. Vorige keer was dat nog meer dan de helft, met name dankzij een onverklaarbare piek deeltijd diploma's in 2011/12. Figuur 2.7 toont het aandeel van hbo-instellingen in de uitstroom van fiscaal recht & economie in de afgelopen twee jaar.

¹² De eenjarige masteropleiding fiscaal recht van de VU kan ook door bachelors economie worden gevolgd, mits deze voldoende vakken recht hebben gevolgd.

Naast Fontys Eindhoven leverden ook de Hogeschool Rotterdam, Saxion Hogeschool Enschede, de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN) jaarlijks zo'n 20-30 fiscale bachelors af. Een iets kleiner aantal kwam van de Hogeschool van Amsterdam en de Hanzehogeschool Groningen. Sinds het studiejaar 2009/2010 neemt Hogeschool INHolland geen nieuwe studenten meer aan voor deze opleiding, wel stonden er in oktober 2014 nog 7 studenten ingeschreven. De opleiding aan de Haagse Hogeschool is al jaren opgeheven, daar zijn helemaal geen studenten meer. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de ontwikkeling in deze studentenaantallen.

Figuur 2.6 Fontys Hogescholen Eindhoven levert meeste hbo-fiscalisten

Bron: DUO, bewerking SEO Economisch Onderzoek

Tabel 2.1 Ontwikkeling studentenaantal fiscaal recht & economie, per hogeschool 2005-2014

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Fontys Eindhoven	307	331	300	407	338	346	356	348	360	376
HAN Arnhem	160	165	145	148	149	174	188	195	198	222
Haagse Hogeschool	44	32	22	11	3	0	0	0	0	0
Hanze Groningen	103	98	90	99	88	101	107	126	161	144
INHolland R'dam	51	72	68	76	48	39	28	20	9	7
Hs. Rotterdam	69	92	144	146	185	203	273	254	305	361
Hs. van Amsterdam	0	0	126	144	148	139	158	192	256	253
Saxion Enschede	80	75	62	78	84	106	132	125	147	165
Totaal	814	865	957	1.109	1.043	1.108	1.242	1.259	1.436	1.528

Bron: DUO, bewerking SEO Economisch Onderzoek. Aantallen per 1 okt.

3 Wie zijn de jonge fiscalisten?

Fiscalisten zijn relatief vaak man en hebben relatief laaggeschoolde ouders. De jongste cohorten halen relatief lage eindcijfers op de middelbare school, de academische fiscalisten doen tijdens hun studie al veel relevante werkervaring op.

Een goed CV vergroot de kansen op de arbeidsmarkt. Dit hoofdstuk schetst een beeld van de pas afgestudeerden fiscalisten, aan de hand van hun achtergrondkenmerken en de verrichtingen tijdens hun opleiding.

3.1 Achtergrond

De gemiddelde fiscalist op de universiteit is bijna 25 jaar oud wanneer hij afstudeert. Dit is redelijk vergelijkbaar met de leeftijd waarop studenten van de referentieopleidingen afstuderen. Fiscalisten die op hbo-niveau hebben gestudeerd, hebben een afstudeerleeftijd van krap 23 jaar. Dat is relatief jong in vergelijking met studenten die net hun opleiding accountancy of MER hebben afgerond, en zeker in vergelijking met andere hbo'ers.

Tabel 3.1 Fiscalisten hebben minder vaak hoogopgeleide ouders

	leeftijd	man	allochtoon	ouders-hbo	ouder-uni
fiscaal recht & economie	22,7	49%	13%	31%	11%
MER	23,1	56%	14%	32%	13%
accountancy	23,0	64%	14%	32%	11%
overig hbo	23,5	42%	12%	37%	14%
fiscale economie	24,8	64%	10%	33%	15%
fiscaal recht	25,0	53%	16%	35%	30%
business economics	24,9	62%	21%	36%	48%
Nederlands recht	24,9	35%	18%	41%	29%
notarieel recht	25,0	28%	14%	35%	27%
overig universiteit	25,1	44%	17%	36%	33%

Bron: SEO/Elsevier (2014-2015).

Fiscalisten zijn relatief vaak man, al is nog altijd meer dan 40 procent van de afgestudeerden in de fiscale opleidingen vrouw. Er lijkt de laatste jaren geen sprake van een structurele verschuiving in deze aandelen. Ook bij de vergelijkbare studies op het hbo zijn de mannen in de meerderheid. Dat geldt niet op de universiteit: bij Nederlands recht en notarieel recht zijn traditioneel vrouwen ruim in de meerderheid, net als overigens op de rest van de universiteit. Allochtonen¹³ zijn ondervertegenwoordigd in het hoger onderwijs, al neemt hun aandeel de laatste jaren toe.¹⁴ Het

¹³ allochtoon = minstens één van de ouders is in het buitenland geboren

¹⁴ <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=71055ned&D1=0&D2=0&D3=0&D4=0-1&D5=1&D6=5-18&HD=150310-1749&HDR=T,G4,G1,G2,G5&STB=G3>

percentage afgestudeerde fiscalisten van allochtone afkomst varieert. Bij de universitaire opleiding fiscale economie studeren relatief weinig allochtonen af, bij de overige fiscale opleidingen is hun aandeel vergelijkbaar met dat van andere studies.

Opvallend is dat de ouders van fiscalisten minder vaak een opleiding in het hoger onderwijs hebben genoten dan ouders van afgestudeerden in vergelijkbare opleidingen. Vaak wordt het opleidingsniveau van de ouders gezien als indicatie van de sociale herkomst. Uit de tabel blijkt dat slecht 50 tot 65 procent van de ouders van universitaire fiscalisten zelf hoger onderwijs heeft gevolgd. Bij vergelijkbare opleidingen ligt dat percentage iets hoger, terwijl ook het gemiddelde van alle universitaire opleidingen hoger ligt: 69 procent. Bij fiscalisten op hbo-niveau heeft zo'n 40 procent van de ouders een opleiding in het hoger onderwijs genoten; iets minder dan bij MER en accountancy en tien procentpunt minder dan gemiddeld op het hbo. Fiscalisten behoren dus bovengemiddeld vaak tot de eerste generatie hoogopgeleiden binnen hun familie.

3.2 Tijdens de opleiding

Fiscalisten en studenten in vergelijkbare opleidingen haalden in het voortgezet onderwijs een gemiddeld eindexamencijfer van zeven of lager, en dat is minder dan het gemiddelde van studenten van andere opleidingen. Twee jaar geleden was dat nog anders, het lijkt er dus op dat de eindcijfers van fiscalisten zijn gedaald. Gemiddeld halen hbo'ers een 6,8 en academici een 7,1, daarin is de afgelopen jaren niets veranderd. Ook de tentamencijfers in het hoger onderwijs zijn bij fiscale opleidingen vaak lager dan bij andere studies, met name bij fiscale economie. De interpretatie is hier echter niet eenduidig, want in hoeverre zijn de tentamens van de verschillende studies te vergelijken? Zijn de tentamens van fiscale economie bijvoorbeeld moeilijker dan die van business economics? Vergeleken met studenten in vergelijkbare opleidingen wijkt het vakkenpakket niet af, fiscalisten kiezen ongeveer even veel alfa- en bètavakken. Wel ligt het aantal bètavakken duidelijk lager dan het gemiddelde op hbo en universiteit. Het vakkenpakket van fiscalisten bestaat voor 20 tot 25 procent uit bètavakken, tegenover ongeveer 30 procent voor de andere hbo'ers en academici.

Tabel 3.2 Fiscalisten halen relatief lagere cijfers op havo/vwo

	eindcijfer havo/vwo	beta-vakken	tentamen-cijfer	ervaring relevant	ervaring bestuurlijk	lid vereniging
fiscaal recht & economie	6,7	1,4	7,0	25%	17%	52%
MER	6,8	1,4	7,1	25%	23%	26%
accountancy	6,9	1,5	6,9	25%	21%	35%
overig hbo	6,8	1,9	7,2	31%	18%	21%
fiscale economie	7,0	1,6	6,9	56%	50%	89%
fiscaal recht	7,1	1,6	7,2	59%	52%	87%
business economics	7,3	1,7	7,7	47%	50%	80%
Nederlands recht	7,1	1,7	7,3	45%	51%	82%
notarieel recht	7,0	1,5	7,1	44%	57%	79%
overig universiteit	7,1	2,3	7,4	36%	45%	79%

Bron: SEO/Elsevier (2014-2015).

Of studenten werkervaring opdoen tijdens hun opleiding, kan van belang zijn voor de snelheid waarmee zij een baan vinden. Maar de ene werkervaring is de andere niet. Dit onderzoek onderscheidt werkervaring die relevant is voor het vakgebied, en bestuurlijke ervaring (bijvoorbeeld bij een vereniging of belangengroepering). Fiscalisten doen tijdens de studie vaak al relevante werkervaring op. Van de fiscaal economen heeft 56 procent relevante werkervaring, tegenover 48 procent van de bedrijfseconomen. Bij de fiscaal juristen ligt het aandeel studenten met relevante werkervaring (bijna 60 procent) eveneens hoger dan bij vergelijkbare opleidingen (minder dan 50 procent). Van de hbo-fiscalisten heeft slechts een kwart relevante werkervaring opgedaan. Dit is vergelijkbaar met accountancy en MER, maar minder dan bij andere hbo-opleidingen. Wat betreft de andere typen ervaring is het beeld gemengder: vergeleken met MER en accountancy zijn de hbo-fiscalisten vaker lid van een studie- of studentenvereniging, maar hebben ze daar minder bestuurlijke ervaring opgedaan. Ook de academische fiscalisten zijn iets vaker lid van een vereniging, hun bestuurlijke ervaring is vergelijkbaar met alumni van de referentiestudies. De voor het vakgebied relevante werkervaring is uiteraard het meest van belang voor een mooi CV. Daarmee weten fiscalisten op de universiteit zich nog steeds te onderscheiden van studenten in referentieopleidingen.

4 De arbeidsmarktpositie van jonge fiscalisten

De arbeidsmarktpositie van (met name academische) fiscalisten is nog steeds gunstig te noemen: ze hebben hoge salarissen en veel vaker een vaste baan. Academici zouden daar liever een minder lange werkweek voor nodig hebben, terwijl hbo'ers juist graag wat meer uren betaald willen krijgen.

Een goede arbeidsmarktpositie uit zich normaal gesproken in een korte baanzoekduur, een hoog salaris, goede secundaire arbeidsvoorwaarden en een vast contract. Al komt dat laatste onder starters steeds minder vanzelfsprekend, ook niet anderhalf jaar na afstuderen. Dit hoofdstuk gaat in op bovengenoemde baankenmerken. De arbeidsmarktpositie van jonge academische fiscalisten is zonder meer goed. Wat betreft baanzoekduur behoren ze tot de subtop, wat betreft salaris tot de top. Ook de extra arbeidsvoorwaarden zijn gunstig. De fiscalisten zijn dan ook tevreden met hun baan, al moeten ze er hard voor werken. De arbeidsmarktpositie van jonge hbo-fiscalisten is niet uitzonderlijk, maar wel beter dan gemiddeld.

4.1 Wat krijgen ze?

Zoeken van werk

Vrijwel alle afgestudeerde fiscalisten op wo-niveau hebben (anderhalf jaar na afstuderen) een baan. Het percentage werklozen is lager dan bij vergelijkbare studies en zelfs beduidend lager dan gemiddeld (zie Tabel 4.1). Van de hbo-fiscalisten werkt weliswaar slechts iets meer dan 60 procent, maar dat komt omdat een grote groep besluit om na de bachelor nog verder te studeren. Blijkbaar bevalt die baan goed, want fiscalisten zijn relatief honkvast. Zo'n 70 procent van de afgestudeerde hbo-fiscalisten en alumni fiscaal recht met een baan werken na anderhalf jaar nog steeds in hun eerste baan. Onder fiscaal economen geldt dit voor iets meer dan de helft van de werkende starters. Dat is vaker dan gemiddeld onder startende hbo'ers en academici, maar een paar procentpunt minder dan twee jaar geleden. Van de werkende alumni van MER, Nederlands recht¹⁵ en notarieel recht heeft 40 tot 50 procent in die anderhalf jaar al meerdere banen gehad, van de werkende alumni bedrijfseconomie een kwart.

De baanzoekduur is de tijd die verstrijkt tussen het moment waarop de fiscalist actief begint met zoeken naar een baan en het moment waarop hij of zij begint aan een baan, op minimaal het niveau van de opleiding. De baanzoekduurgegevens die in dit onderzoek zijn opgenomen hebben betrekking op het cohort studenten dat halverwege 2013 is afgestudeerd, zo'n anderhalf tot twee jaar geleden. De baanzoekduur reflecteert dus met name de situatie op de arbeidsmarkt eind 2013 en begin 2014.¹⁶

¹⁵ incl. Rechtsgeleerdheid

¹⁶ Omdat een gedeelte van de ondervraagden nog aan het zoeken is, betreft de meting van zoekduren altijd een gedeelte onvoltooide duren. Met behulp van een econometrisch model wordt hiervoor gecorrigeerd. Vanwege de scheve verdeling van zoekduren is het gemiddelde niet altijd een stabiele maat, een paar

Voor afgestudeerden fiscale economie bedroeg de mediane baanzoekduur ruim vier maanden, voor afgestudeerden fiscaal recht iets minder dan vier maanden. Ter vergelijking: bij Nederlands recht is dat zeven maanden. De baanzoekduur bij notarieel recht is vergelijkbaar met die van fiscalisten, alleen bij bedrijfseconomie is die lager.

De baanzoekduur van hbo'ers is gemiddeld genomen altijd korter dan die van academici. Maar de hbo-fiscalisten steken daar nog eens extra gunstig bij af: de helft heeft al binnen twee maanden een baan gevonden. Hun baanzoekduur is daarmee veel korter dan die van hun soortgenoten: accountants doen er ongeveer drie maanden over en andere hbo'ers nog wat langer.

Tabel 4.1 Baanzoekduur en arbeidsmarktpositie van fiscalisten en vergelijkbare opleidingen

	zoekduur		aantal sollicitaties	zoekt al tijdens studie	Arbeidsmarktpositie			
	mediaan	gem.			werk-nemer	zelf-standig	student	niet-werkend
fiscaal recht & economie	1,8	3,9	2,4	26%	63%	1%	33%	3%
MER	3,0	5,6	4,0	27%	57%	3%	35%	5%
accountancy	2,9	5,3	4,4	51%	88%	0%	11%	1%
overig hbo	3,4	7,8	4,0	33%	74%	7%	13%	6%
fiscale economie	4,5	8,9	3,8	48%	96%	3%	0%	1%
fiscaal recht	3,7	7,2	3,9	48%	90%	4%	3%	3%
business economics	3,1	3,6	5,9	47%	97%	0%	2%	2%
Nederlands recht	7,0	10,7	5,0	40%	83%	0%	6%	11%
notarieel recht	4,3	7,4	3,8	42%	89%	5%	2%	4%
overig universiteit	5,6	9,3	4,4	45%	75%	4%	15%	6%

Bron: SEO/Elsevier (2014-2015).

De oriëntatie op de arbeidsmarkt begint bij (universitaire) fiscalisten al voor het afstuderen. Het is bekend dat fiscalisten in opleiding regelmatig al tijdens de studie of stage worden benaderd door kantoren. Zo'n kwart van de hbo-fiscalisten en alumni fiscaal recht krijgt zijn baan via een stage, en ongeveer 18 procent van de fiscaal economen. Een dergelijke riante uitgangspositie op de arbeidsmarkt is niet voor veel anderen weggelegd. Met uitzondering van de hbo-accountants en de notarissen ligt dit percentage bij andere opleidingen een stuk lager.

Ongeveer de helft van de fiscaal economen en fiscaal juristen op wo-niveau zoekt al actief naar een baan voor het afstuderen. Onder hbo-fiscalisten is dit ongeveer een kwart. Worden de fiscalisten vergeleken met afgestudeerden in vergelijkbare opleidingen, dan blijkt dat hbo-accountants vaker al voor het behalen van de bul naar een baan zoeken. Op de universiteit begint men vaak pas na afstuderen met de echte zoektocht. De gunstige arbeidsmarktpositie wordt deels weerspiegeld in het lage aantal sollicitaties dat de fiscalisten nodig hadden: fiscaal economen 3,8 (iets meer dan twee jaar geleden), fiscaal juristen 3,6 (minder dan voorheen) en hbo-fiscalisten 2,8 (ook iets meer). Fiscalisten solliciteren daarmee minder dan gemiddeld, en aanzienlijk minder dan in veel vergelijkbare studies. Alleen alumni Notarieel recht (3,7) solliciteren ongeveer even vaak als fiscaal juristen.

uitschieters kunnen zeer bepalend zijn. Daarom wordt behalve de gemiddelde zoekduur (geschat na econometrische correctie zoals hierboven beschreven) ook de mediane zoekduur gerapporteerd.

Arbeidsvoorwaarden

Fiscalisten met een academische opleiding worden goed betaald. Het gemiddelde bruto maandsalaris van afgestudeerden fiscaal recht is € 3125, anderhalf jaar na afstuderen. Bij afgestudeerden fiscale economie op wo-niveau is dat € 2950. Ter vergelijking: pas afgestudeerde bedrijfseconomen verdienen gemiddeld € 3100, maar pas afgestudeerden Nederlands recht en notarieel recht krijgen een gemiddeld salaris van respectievelijk € 2725 en € 2850. Het gemiddelde salaris van andere academische starters is nog veel lager: € 2550. Voor de hoge salarissen moet wel veel gewerkt worden. Vergeleken met hun academische collega's maken fiscalisten lange werkweken: bovenop de ruim 39 contractuele uren volgen ook nog zeven tot acht overuren. Dat is zelfs nog iets langer dan de afgestudeerden uit de vergelijkbare referentieopleidingen, die ook al bovengemiddelde werkweken hebben. Deeltijdwerk komt bij wetenschappelijke fiscalisten dan ook nauwelijks voor.

Fiscaal economen op hbo-niveau verdienen aanzienlijk minder, namelijk ongeveer € 2150 bruto per maand. Maar daarvoor hoeven ze dan ook minder uren te werken, contractueel gemiddeld 37 uur per week. Dat is overigens wel duidelijk meer dan twee jaar geleden, en daarnaast maken ze ook nog eens meer overuren dan in 2013. Vergeleken met starters van de vergelijkbare opleidingen MER en accountancy verdienen de fiscalisten net iets minder, maar nog altijd bovengemiddeld. Andere hbo'ers moeten het doen voor gemiddeld € 1950. Zowel op hbo als universiteit is het startsalaries de afgelopen jaren gedaald, terwijl dat voor fiscalisten min of meer gelijk is gebleven.

Tabel 4.2 Fiscalisten verdienen bovengemiddeld (maar maken vaak lange werkweken)

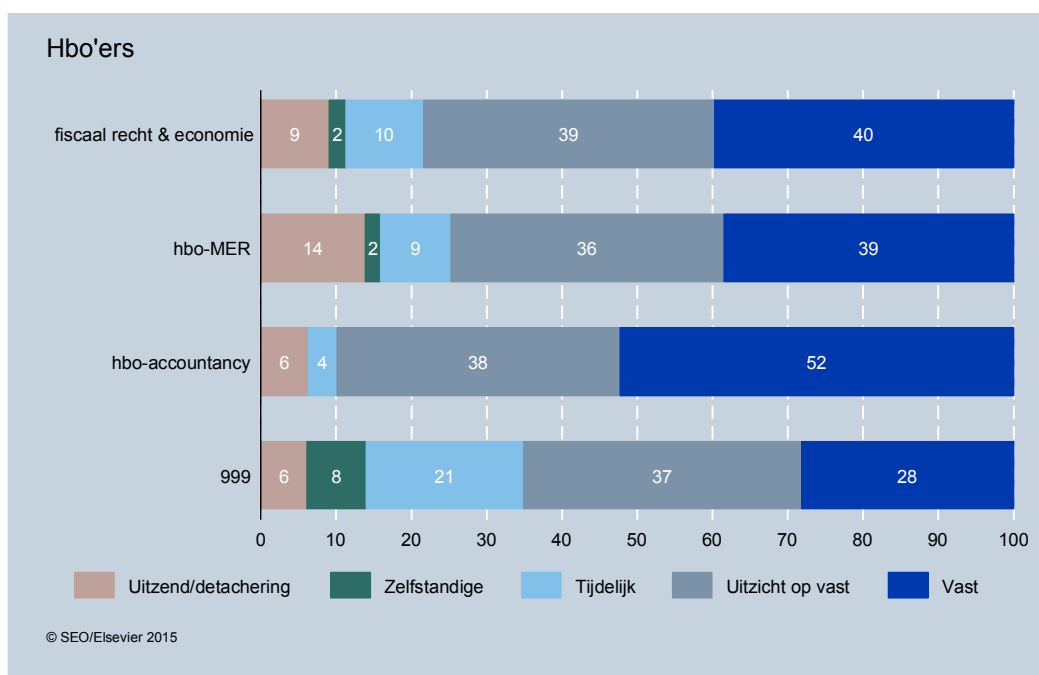
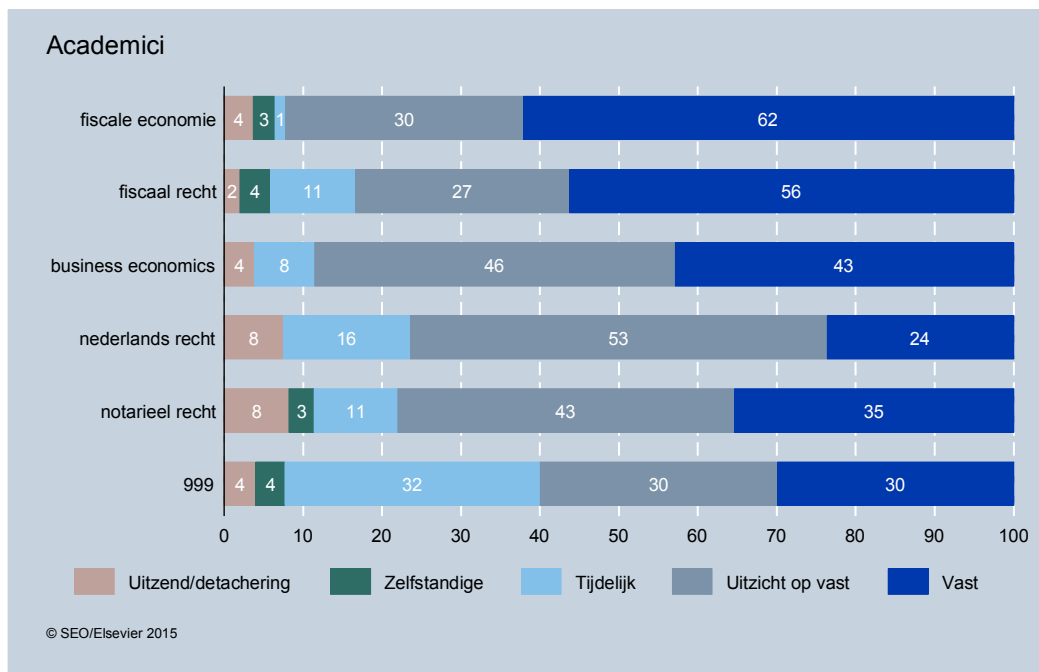
	maandloon	uren/week	overuren	werkt deeltijd	werkt voltijd
fiscaal recht & economie	2150	36,7	2,6	33%	67%
MER	2175	36,9	2,7	16%	84%
accountancy	2225	37,3	2,4	21%	79%
overig hbo	1950	34,2	3,1	43%	57%
fiscale economie	2950	39,5	7,2	0%	100%
fiscaal recht	3125	39,1	8,3	9%	91%
business economics	3100	39,4	9,5	2%	98%
Nederlands recht	2725	37,9	6,8	8%	92%
notarieel recht	2850	38,1	6,9	14%	86%
overig universiteit	2550	36,6	5,1	24%	76%

Bron: SEO/Elsevier (2014-2015). Voltijd is gedefinieerd als minstens 36 uur per week.

De laatste jaren ontkomen ook hoogopgeleide starters niet aan de trend van flexibilisering op de arbeidsmarkt. Het aandeel afgestudeerden met een contract voor onbepaalde tijd wordt elk jaar kleiner. Opvallend genoeg blijken de academische fiscalisten zich hieraan te kunnen onttrekken (zie Figuur 4.1). Ook in 2015 hebben verreweg de meesten na anderhalf jaar wel een vast contract, en anders in ieder geval een contract 'met uitzicht op vast'. Alleen 13 procent van de fiscaal juristen moet het doen met een tijdelijk- of uitzendcontract. Dat hangt deels samen met de sector waarin men werkt, met name bij de overheid zijn vaste contracten voor starters zeer schaars. Van de hbo'ers fiscale economie heeft tegenwoordig 40 procent een vast contract, dat is

een stuk minder dan twee jaar terug. Vaker hebben ze een tijdelijk contract ‘met uitzicht op vast’, maar ook het aantal tijdelijke contracten ‘voor bepaalde duur’ is toegenomen (van 4 naar 10 procent). Dat is nog altijd gunstiger dan onder hbo’ers in het algemeen gebruikelijk is.

Figuur 4.1 Fiscaleisten hebben (veel) vaker een vaste baan

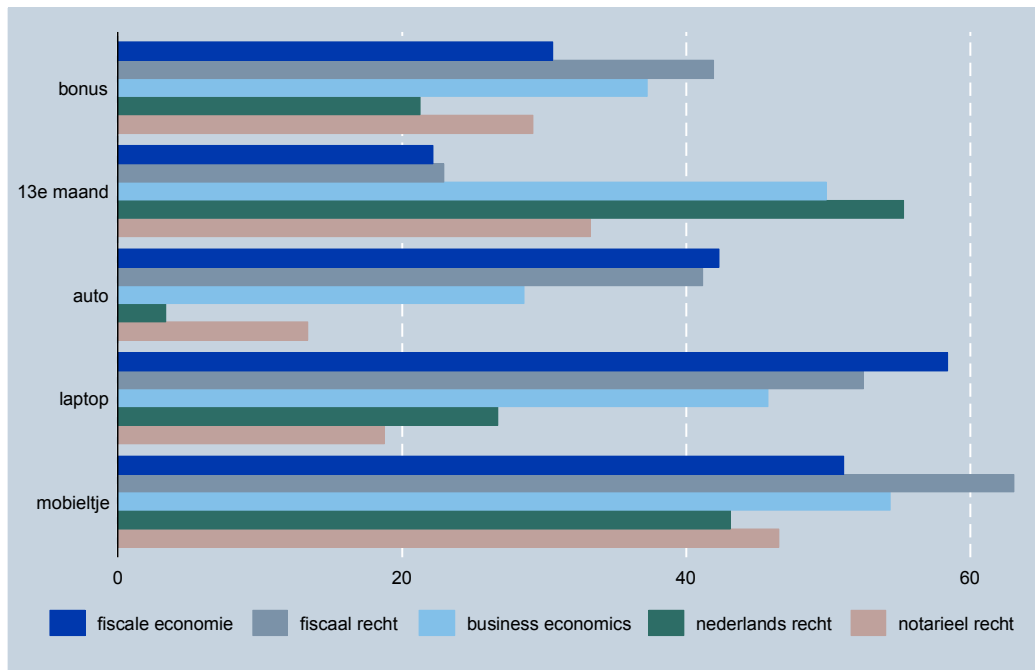

Ook wat betreft een aantal andere arbeidsvoorwaarden scoren de academische fiscalisten goed op de arbeidsmarkt. Zij hebben veel vaker een auto, laptop en mobieltje van de zaak, en kunnen vaker extra vakantiedagen kopen of verkopen. Daarnaast vallen ze vaker onder een bonusregeling dan afgestudeerden van vergelijkbare studies, maar die krijgen dan weer vaker een vaste dertiende

maand. Deze gunstige positie is de afgelopen twee jaar niet wezenlijk veranderd. Alleen de bedrijfseconomen komen wat secundaire arbeidsvoorwaarden betreft enigszins in de buurt, andere alumni worden duidelijk minder bedeed.

De secundaire arbeidsvoorwaarden van hbo-fiscalisten steken net wat minder gunstig af bij die van academische fiscalisten en hbo-accountants. Hbo-fiscalisten krijgen wel iets vaker een auto (12 procent) dan andere hbo'ers, maar lang niet zo vaak als accountants (32 procent). Ook krijgen die laatsten vaker een laptop en een bonus. Hbo-fiscalisten hebben wel veel vaker de mogelijkheid om in deeltijd te werken of hun werkweek flexibel in te delen.

Figuur 4.2 Fiscalisten hebben gunstige extra arbeidsvoorwaarden

Bron: SEO/Elsevier (2015).

4.2 Wat willen ze?

Fiscalisten krijgen dus relatief veel, maar zijn ze daar ook tevreden mee? Of zouden ze bepaalde arbeidsvoorwaarden graag anders zien? Fiscalisten op wo-niveau geven een ruime voldoende voor hun arbeidstevredenheid: fiscaal juristen gemiddeld een 7,6 en fiscaal economen zelf een 7,9. Dit cijfer is vergelijkbaar met afgestudeerden in de referentieopleidingen maar bovengemiddeld in het wetenschappelijk onderwijs (zie Tabel 4.3). Hbo-fiscalisten zijn een stuk beter tevreden dan voorheen: ook zij geven een 7,7 terwijl het gemiddelde onder hbo'ers slechts 7,3 bedraagt.¹⁷ Ook zijn de nieuwe cohorten er beter in geslaagd de werkweek te krijgen die men graag wil. In 2013 wilde men per week graag nog twee uur meer betaald krijgen, inmiddels is dat (gemiddeld) nog maar één uur.

¹⁷ Het verschil met twee jaar geleden komt doordat met name het cohort fiscalisten dat begin 2013 werd ondervraagd relatief ontevreden bleek. De jaren daarvoor en daarna is men aanmerkelijk optimistischer.

Opvallend is dat bijna de helft van de academische fiscalisten graag vier dagen zou willen werken, terwijl eerder bleek dat bijna iedereen momenteel een volledige werkweek heeft. Blijkbaar is men nog niet helemaal tevreden met de huidige werkverdeling, van de fiscaal economen mag de werkweek gemiddeld best een uurtje korter. Die wens voor een kortere werkweek duidt op een luxepositie van de fiscaal economen, want buiten de vergelijkbare juridische studies is het op de rest van de academische arbeidsmarkt de laatste tijd steeds moeilijker om het gewenste aantal (betaalde) uren te kunnen maken. Zowel bedrijfseconomen als de academici in niet-relevante studies zouden best wat meer uren willen werken dan ze momenteel geboden wordt.

Tabel 4.3 Fiscaal economen willen minder werken, hbo-fiscalisten juist meer

	arbeids-satisfactie	wil liefst 4 dagen/week	wil liefst 5 dagen/week	gewenste extra uren (per week)
fiscaal recht & economie	7,7	24%	76%	0,8
MER	7,5	28%	68%	-0,6
accountancy	7,6	46%	53%	-0,2
overig hbo	7,3	36%	61%	3,8
fiscale economie	7,9	44%	56%	-1,0
fiscaal recht	7,6	39%	61%	0,0
business economics	7,9	33%	67%	0,8
Nederlands recht	7,9	55%	45%	-0,2
notarieel recht	7,6	47%	53%	0,4
overig universiteit	7,5	39%	60%	1,7

Bron: SEO/Elsevier (2014-2015).

Bij de minimale eisen die fiscalisten stellen aan de arbeidsvoorwaarden bij een eventuele nieuwe werkgever worden relatief vaak genoemd een auto van de zaak, een pc/laptop en mobiele telefoon van de zaak, een bonussysteem (door academici), en het kunnen uitruilen van vakantiedagen met salaris. Fiscaal juristen willen ook graag nog een dertiende maand, in ieder geval vaker dan in hun huidige baan. Juist die auto, laptop, mobiele telefoon en de uitruil van vakantiedagen worden ook in de huidige functies al relatief vaker aangeboden en kennelijk gewaardeerd. Hier kan het zogenaamde *endowment effect* een rol spelen: als iemand iets in zijn bezit heeft gekregen, hecht deze er meer waarde aan dan voorheen. En fiscalisten hebben met hun zeer hoge salaris, korte baanzoekduur en gunstige extra arbeidsvoorwaarden een mooie arbeidsmarktpositie verworven.

5 Waar komen de jonge fiscalisten terecht?

Gaan de opgeleide fiscalisten ook daadwerkelijk als belastingadviseur aan de slag, of is er sprake van ‘weglek’ naar andere functies? Dat laatste lijkt alleen bij hbo’ers en fiscaal juristen het geval, en slechts in beperkte mate.

De fiscale opleidingen zijn meer gespecialiseerd, en dus minder breed dan bijvoorbeeld bedrijfseconomie of MER. De meeste studenten worden belastingadviseur, of vinden een financiële functie bij de Belastingdienst of de zakelijke dienstverlening. Dit hoofdstuk beschrijft waar de fiscalisten terecht komen. Het overgrote deel van de jonge fiscalisten gaat als belastingadviseur aan de slag. Verder werken ook nog enkele afgestudeerden notarieel recht als belastingadviseur.

Sectoren

Verreweg de meeste universitaire fiscalisten komen terecht in de zakelijke dienstverlening (zie Tabel 5.1). Een kleinere groep gaat bij financiële instellingen aan het werk, of bij de overheid. De fiscalisten op hbo-niveau zijn gelijkmatiger verspreid over de sectoren. Een derde komt terecht (in financiële functies) bij de overheid, een derde in de zakelijke dienstverlening, en nog eens een kwart bij financiële instellingen.

Tabel 5.1 Fiscalisten werken meestal in de zakelijke dienstverlening

	hbo fisc. recht & economie	wo fiscale economie	wo fiscaal recht
financiële instellingen	23	15	15
zakelijke dienstverlening	31	69	63
openbaar bestuur en overheidsdiensten	31	14	16
overig	15	1	6
	100	100	100

Bron: SEO/Elsevier (2014-2015).

Functies

De functies die fiscalisten vervullen liggen in het verlengde van de branches waarin ze werkzaam zijn: vooral financiële/administratieve functies zijn populair. Tabel 5.2 gaat nader in op deze functies. Van de startende fiscalisten geeft zo’n 70 tot 80 procent aan als ‘belastingadviseur’ te werken. Met name bij de afgestudeerden fiscaal recht vindt er een ‘weglek’ plaats naar juridische en andere functies. Bij de fiscalisten op hbo-niveau is ook een kleine weglek naar onderwijsfuncties.

Tabel 5.2 De weglek van fiscalisten naar andere functies is gering

	hbo fisc. recht & economie	wo fiscale economie	wo fiscaal recht
financieel/administratieve functies	89	92	74
<i>belastingadviseur</i>	69	79	68
<i>accountant</i>	2	4	2
<i>overig</i>	18	9	4
juridische functies	-	3	11
<i>(kandidaat) advocaat</i>	-	-	1
<i>(kandidaat) notaris, griffier</i>	-	-	2
<i>overig</i>	-	3	8
onderwijsfuncties	4	-	2
beleidsfuncties, semi-overheid	2	4	8
overig	5	1	6

Bron: SEO/Elsevier (2014-2015).

Van de recent afgestudeerde jonge belastingadviseurs komt de meerderheid uit een van de traditionele universitaire studies fiscaal recht (47 procent) of fiscale economie (22 procent), en dertien procent uit hbo fiscale economie (zie Tabel 5.3). Maar er zijn ook enkele afgestudeerden die naar eigen zeggen met een andere opleiding als fiscalist aan het werk zijn gegaan, met name afgestudeerden notarieel recht (6 procent). De instroom vanuit andere opleidingen, in totaal 19 procent) compenseert deels de weglek van opgeleide fiscalisten naar andere functies.

Tabel 5.3 Welke opleidingen hebben startende belastingadviseurs?

	percentage
fiscaal recht	53
fiscale economie	24
fiscaal recht & economie (hbo)	14
notarieel recht	4
overig	5

Bron: SEO/Elsevier (2014-2015).

6 Hoe groot is de vraag naar jonge fiscalisten?

De arbeidsmarkt van jonge fiscalisten had twee jaar geleden te maken met een teruglopende vraag vanuit de kantoren, naast een stijgende vraag vanuit de Belastingdienst. De lage verwachtingen van destijds zijn inmiddels naar boven bijgesteld: de instroom is soms weer iets hoger, de uitstroom is stabiel gebleven en de verwachte afname is minder groot dan twee jaar terug. De hogere vraag naar fiscalisten door de Belastingdienst blijft ook de komende jaren bestaan.

In 2009 toonden de belastingadvieskantoren zich vrijwel ongevoelig voor de economische crisis. Dit bleek niet alleen uit de korte baanzoekduur en het hoge salaris van fiscalisten, maar ook uit de redelijk stabiele instroom en lage uitstroom van werknemers bij belastingadvieskantoren. Ook in 2010 had de economische crisis (nog) nauwelijks gevolgen voor het personeelsbeleid. De persistente onrust op de financiële markten, aangewakkerd door de Griekse schuldencrisis, liet echter wel grote onzekerheid over dit economische herstel bestaan. In 2013 bleek de financiële crisis alsnog de arbeidsmarkt voor jonge fiscalisten te treffen, middels een lagere instroom, hogere uitstroom en stagnerende vooruitzichten. Daar stond tegenover dat de Belastingdienst dienst op dat moment een behoefte kreeg aan jaarlijkse enkele honderden extra fiscalisten en accountants, met name op hbo-niveau.

Net als voor de vorige editie van de monitor zijn ook dit jaar belastingadvieskantoren ondervraagd over de recente en toekomstige ontwikkelingen in de in- en uitstroom van belastingadviseurs. Dit is gedaan middels een internetenquête onder de kantoren in Nederland waar tien of meer leden van de NOB werkzaam zijn. In totaal zijn 37 kantoren uitgenodigd aan de enquête deel te nemen, waarvan er 27 de vragenlijst daadwerkelijk hebben ingevuld. De rest van dit hoofdstuk geeft een beeld van de in- en uitstroom van belastingadviseurs op deze kantoren.¹⁸

In de analyse is rekening gehouden met de bedrijfsomvang van de kantoren. Grote responderende bedrijven hebben een groter aandeel in een gemiddelde score op een vraag dan kleine kantoren. Op deze manier kan een evenwicht beeld worden gegeven over de gehele arbeidsmarkt voor jonge fiscalisten.

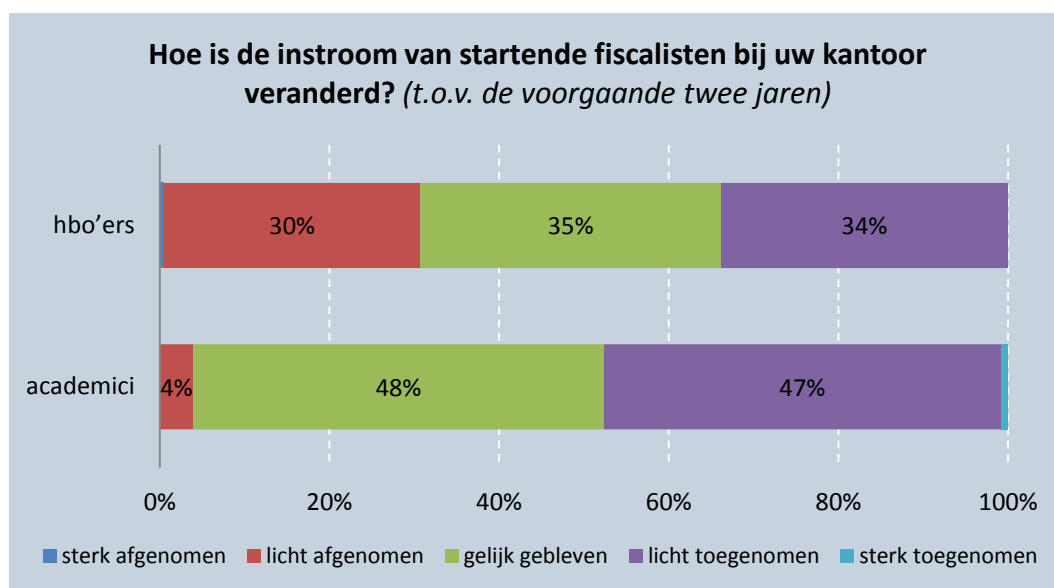
6.1 Instroom

De helft van de kantoren geeft aan dat de instroom van academische starters het afgelopen halfjaar licht is toegenomen, zo blijkt uit Figuur 6.1. Bij de andere kantoren is die instroom gelijk gebleven. Anders ligt het bij hbo'ers, daar is soms sprake van lichte toename, maar net zo vaak van lichte afname van het aantal starters.

¹⁸ Gecorrigeerd voor de bedrijfsomvang van responderende kantoren bedraagt het responspercentage 95%.

Het lijkt er op dat het aannamebeleid van de kantoren zich weer aan de crisissfeer heeft ontworsteld. In vergelijking met het voorgaande enquêtejaar (2013) lijkt de toenmalige terughoudendheid bij het aannemen van jonge fiscalisten ditmaal verdwenen. In 2013 gaf namelijk de helft van de kantoren aan dat de instroom van starters was afgenomen, dit jaar veel minder. Sterker nog, bij de helft van de kantoren is in ieder geval de instroom (in ieder geval van academici) inmiddels juist weer aan het toenemen.

Figuur 6.1 Instroom van starters in afgelopen half jaar soms weer toegenomen

Bron: SEO-enquête onder belastingadvieskantoren.

De instroom van belastingadviseurs kan ook plaatsvinden door niet-fiscalisten aan te nemen en om te scholen tot belastingadviseur. Dit blijkt met name bij de grotere kantoren voor te komen, in iets grotere mate dan twee jaar terug.

6.2 Uitstroom

De licht toegenomen instroom lijkt niet ten koste gegaan te zijn van het zittende personeel. Tabel 6.1 toont dat de uitstroom van belastingadviseurs het afgelopen halfjaar niet substantieel is veranderd. Net als twee jaar terug is de uitstroom onder academici net iets groter dan onder hbo'ers, maar de verschillen zijn klein.

Tabel 6.1 In hoeverre is de uitstroom van belastingadviseurs het afgelopen halfjaar veranderd ten opzichte van de voorgaande twee jaren?

	veel minder uitstroom	iets minder uitstroom	ongeveer dezelfde uitstroom	iets meer uitstroom	veel meer uitstroom
hbo'ers	0%	11%	86%	3%	0%
academici	0%	2%	85%	13%	0%

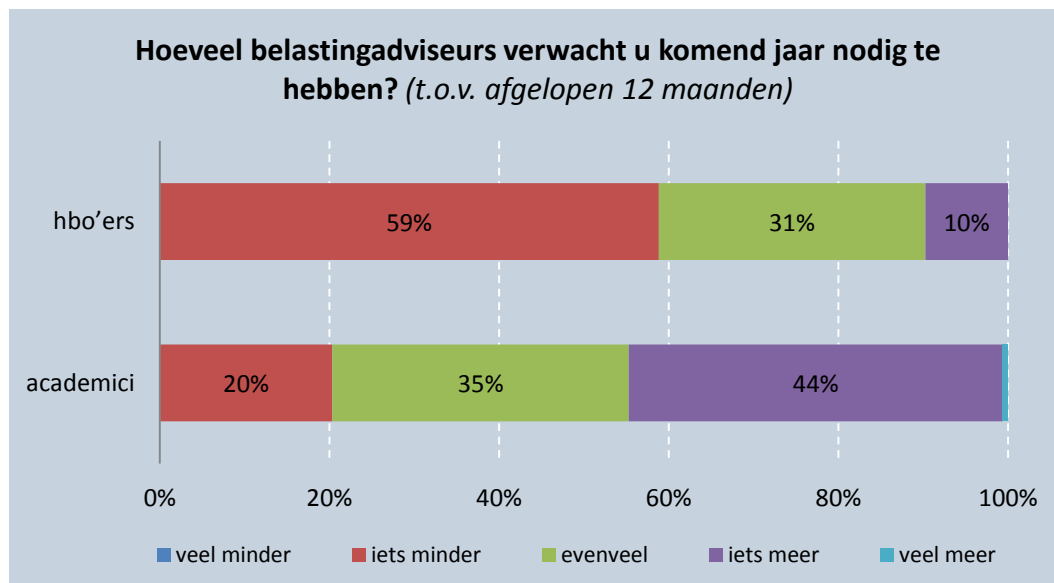
Bron: SEO-enquête onder belastingadvieskantoren.

Op de vraag ‘Welk segment van de belastingadviseurs is in de voorafgaande jaren vooral uitgestroomd?’ reageren de kantoren verschillend. Bij grote kantoren worden zowel junioren, medioren als senior-medewerkers genoemd, of er is geen specifiek segment aan te wijzen. Bij de kleinere kantoren lijkt het iets vaker beginnende belastingadviseurs te betreffen, vanuit de aangiftepraktijk, maar ook daar vertrekt regelmatig ervaren personeel. Circa 17% van de kantoren antwoordt dat de uitstroom zich voornamelijk richt op ervaren adviseurs (senior e.d.). Bij de helft van de kantoren zijn voornamelijk fiscalisten uitgestroomd met minder dan 5 jaar ervaring, terwijl circa veertig procent van de kantoren aangeeft dat er geen specifiek segment benoemd kan worden (met andere woorden: de uitstroom is evenwichtig verdeeld).¹⁹

6.3 Toekomst

Ook voor de nabije toekomst zijn de verwachtingen van de kantoren weer iets positiever wat betreft de vraag naar academisch geschoolde belastingadviseurs (zie Figuur 6.2). Daarin is weinig veranderd ten opzichte van twee jaar geleden. Maar op academisch niveau verwacht 44 procent van de kantoren komend jaar juist iets meer academisch geschoolde belastingadviseurs nodig te hebben. Dat was twee jaar terug nog maar 6 procent. Toen dacht bijna de helft van de kantoren dat de vraag naar academici zou dalen, terwijl dat nu nog maar 20 procent die verwachting uitspreekt.

Figuur 6.2 Komend jaar weer meer academische fiscalisten nodig bij advieskantoren

Bron: SEO-enquête onder belastingadvieskantoren.

¹⁹ De percentages in deze paragraaf tellen niet precies op tot 100% omdat kantoren meerdere segmenten van uitstroom kunnen aangeven.

6.4 Belastingdienst

Zoals in de rapportage van twee jaar terug reeds voorzien, kende de Belastingdienst in 2014 een veel grotere instroom dan in de jaren daarvoor. Dit betrof 400 vooral jonge mensen, zowel hbo'ers als academici.²⁰ Deze nieuwe medewerkers worden intern verder opgeleid in diverse trajecten. De werving vond deels plaats via speciale programma's (zoals het Duale Startertraject voor accountants en het Tax Talent Traineeship) en deels via reguliere wervingskanalen (zoals vacatures op werken.belastingdienst.nl, werkenvoornederland.nl en social media als LinkedIn en Twitter).

In 2015 is de instroom iets lager dan in 2014; enerzijds vanwege het feit dat er dit jaar ook iets minder uitstroom is en vanwege de voorbereidende werkzaamheden op de omslag naar de Belastingdienst van de toekomst zoals omschreven in de Investeringsagenda van Staatssecretaris Wiebes. De lagere uitstroom is het gevolg van het algemene kabinetsbeleid van langer doorwerken in combinatie met het feit dat er voldoende werk is voor ervaren krachten.

Voor de nabije toekomst valt wederom een toenemende vraag te verwachten. Als gevolg van de leeftijdsopbouw van de huidige werknemerspopulatie zal er zowel in 2016 als in de jaren daarna weer een grotere uitstroom zijn. Daarnaast vraagt de Belastingdienst op basis van de Investeringsagenda om specialisten met andersoortige kennis, zoals data-analisten. Ook op het gebied van sturing van fiscaal toezicht en ICT zal de vraag stijgen. Daardoor zal zeker ook de vraag naar instroom weer toenemen. Al met al verwacht de Belastingdienst de komende jaren (2015-2018) ongeveer 1500 nieuwe mensen te werven.²¹

²⁰ In de vorige rapportage werd gesproken van ongeveer 400 personen. In het kalenderjaar 2014 blijken uiteindelijk 393 nieuwe 'fiscale' medewerkers extern geworven te zijn. Dit betreft de richtingen audit, accountancy & fiscaal.

²¹ Ook dit betreft de richtingen audit, accountancy & fiscaal.

Bijlage A Databronnen

Het onderzoek is gebaseerd op drie databronnen: het SEO/Elsevier-onderzoek 'Studie & Werk', registratiegegevens van DUO en een enquête die door SEO Economisch Onderzoek is afgenomen onder kantoren met fiscaal personeel.

Studie & Werk

Dit bestand bevat de gegevens van een grootschalig jaarlijks onderzoek onder pas afgestudeerden van het hoger onderwijs (hbo en wo). In het SEO/Elsevier-onderzoek wordt elk jaar een nieuw cohort van afgestudeerden ondervraagd door middel van een enquête over hun schoolloopbaan en hun eerste schreden op de arbeidsmarkt. Voor het voorliggende onderzoek hebben we de laatste twee jaargangen gebruikt. Deze jaargangen hebben betrekking op de uitstroom in de periode oktober 2011 tot en met september 2013, en zijn anderhalf jaar na hun afstuderen bevraagd: de meest recente groep in februari 2015. Ze omvatten in totaal zo'n 12 duizend ingevulde vragenlijsten door pas afgestudeerden in het hoger onderwijs. Van hen hebben 285 een fiscale opleiding gevolgd: fiscaal recht & economie hbo (62), fiscale economie wo (60) en fiscaal recht (163). Deze aantallen zijn voldoende om statistisch betrouwbare uitspraken te doen. Voor meer informatie over de Studie & Werk-database, zie www.studiewerk.info.

Registratiegegevens DUO

De data van DUO betreffen aantallen eerstejaars (domein HO), ingeschrevenen (naar hoofdstudie) en diploma's in het hoger onderwijs voor de fiscale opleidingen naar schoolgemeente, opleidingsfase en opleidingsvorm. De gegevens van eerstejaars en studenten zijn beschikbaar voor de jaren 2005/06 t/m 2014/15, van diploma's zijn beschikbaar voor de jaren 2000/01 t/m 2013/14. Het aantal diploma's van het studiejaar 2014/2015 was op het moment van schrijven nog niet bekend.

Eigen enquête onder werkgevers fiscaal personeel

Voor het onderzoek van dit jaar heeft SEO Economisch Onderzoek een enquête afgenomen onder de kantoren in Nederland met tien of meer leden van de NOB. In totaal gaat het om 37 kantoren. Deze kantoren zijn in maart/april 2015 door de NOB benaderd voor het invullen van een korte online-enquête. De enquête bevatte zes vragen over de recente en toekomstige ontwikkelingen in de in- en uitstroom van personeel op de verschillende kantoren. De enquête is door 27 van de 37 kantoren ingevuld. Omdat alle grote kantoren hebben gereageerd, representeren deze kantoren samen 95 procent van het personeel.

seo economisch onderzoek

Roetersstraat 29 . 1018 WB Amsterdam . T (+31) 20 525 16 30 . F (+31) 20 525 16 86 . www.seo.nl